

PAG.

— Quum de rebus dubiis disserimus, tutissimum esse si statim de ea ipsa agatur, in qua totius controversiae cardo vertitur. - Id. fasc. IV.	
— Quantum agri distribuere solerent Romani singulis Colonis. - Id. fasc. V.	
— De exterarum gentium invasionibus. - Id. fasc. VI, VII, VIII, IX.	
— Tardas de publica re consultationes esse vitandas. - Id. fasc. X.	
— Nulli magistratui tantam potestatem attribui debere, ut consuetis Reipublicae functionibus sistere atque impediri queat. - Id. fasc. XI.	
— Iustum accusandi ratiouem Reipublicae salutarem esse. - Id. fasc. XII (Cfr. etiam Varia).	
Liber a pittaciis responsa	106
Libri dono accepti	24
Librorum recensio	24
Litterae et Philologia	
De mysteriorum doctrina apud Horatium (B. Fronzaroni)	3
De latini sermonis notis singularibus (I. Jss.):	
— De coniunctione « ut » reticita	7
— De vocibus adverbiorum more usurpatis	7
— De duplice negatione	17
— De interrogatione absque voce interrogativa	17
— De particula « quidem »	31
— De ordine chronologico	32
— De quibusdam vocibus omittendis	39
— De quibusdam permutationibus faciendis	54
— De consecutione temporum	69
— Participium eleganter disiunctum a verbo	78
— De numeralibus distributivis	78
— De verbis quibus inest notio superlativi	88
— De loco possessivi	88
— De numero verbi cum nominativis diversae personae	88
— Participium perfectum cum « habeo »	103
Latinæ adnotatiunculae: De verbo « agere » (<i>Forfex</i>)	111, 125
De vocibus peregrinis ex graeco in latinum inductis (H. Lis)	8
Mathias Casimirus Sarbiewski (H. Lis)	65, 79
Humanitas Herderiana (H. Lis)	109, 122
(Cfr. etiam Varia).	

PAG.

Medicae notae
(Cfr. **Selecta ex bibliothecis et archivis**).

Paroemiae sive adagia

Ab asino lanam. - In II operculi pagina fasc. II.
Dare veniam corvis et censuram columbis.
- Id. fasc. III.
Sequitur ver hiemem. - Ibid.
Naulum perdere. - Id. fasc. V.
Sus comessatur. - Ibid.

Non omnes qui habent citharam sunt ci-	
tharoedi	106
Talum a sacra linea movere	116
Simia simia est, etiam si aurea gestet insignia	116
Fumantem nasum ursi ne tentaveris	116
Inter incudem et malleum	116
Ultra catalogum	128
Sine penis haud facile est volare	128
Ignem gladio ne fodito	128
Cibum in matellam ne immittas	128
Duabus anchoris fultus	128
Pitana sum	128

Selecta ex bibliothecis et archivis

Anatomica humani corporis synopsis (I. Lan-

cisi) 12, 22, 34, 46, 60, 70
(Cfr. quoque **Carmina: Chocolata**)

Sententiae 6, 18, 42, 51, 57, 67, 96, 99

Vacui temporis hora

Pro iudicibus mensarum elegantibus esca-

rum ordo. - In II operculi pag. fasc. I.

Iocosa (I. F.) - Id. fasc. I, II, III, IV, V, VI, VII,
VIII-IX, X, XI, XII

Aenigmata (F. Palata) - Id. fasc. I, II, III, IV, V,
VI, VII, VIII-IX, X, XI, XII

Varia

De festo Epiphaniae Domini (X) 5
Discipulis suis magistri verba ineuntem an-

num faustum fortunatumque precantis
(A. De Pol) 32

Mater Caeciliae (A. Guercio) 37

De epistolarum d'ribitorii memoriae (X) 44

De pueris et adolescentulis educandis, in-

stituendis (H. D.) 49

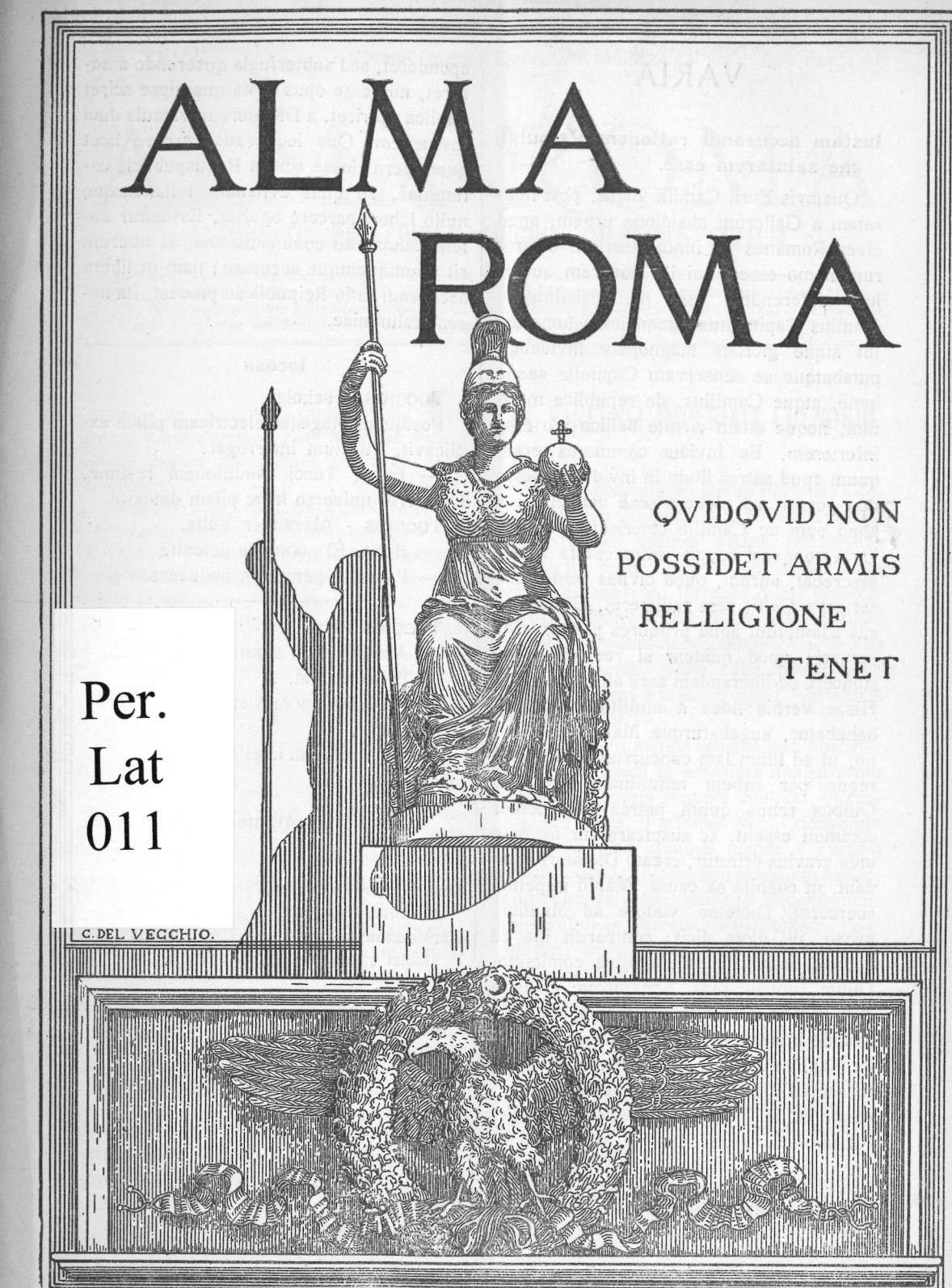
Collectiones et Collectores (P. d. V.) 58

De festo Corporis Christi (A. Carboni) 68

Aestivae peregrinationes: Sublacum (H. P.) 90, 101

De catholicis missionalibus (A. Carboni) 98

De sacra nocte Iesu natali (X) 120

VARIA

IUSTAM ACCUSANDI RATIONEM REIPUBLICAE SALUTAREM ESSE.¹

Quamvis Furii Camilli virtus, post liberatam a Gallorum obsidione urbem, apud cives Romanos ita innotuisset, ut ceterorum nemo esset, qui illi honorem quovis loco deferendum esse non existimaret, Manlius Capitolinus tamen hunc honorem illi atque gloriam magnopere invidebat, putabatque se conservato Capitolio aequa bene, atque Camillus, de republica meritum, neque etiam virtute bellica illo esse inferiorem. Ea invidia commotus ergo, quum apud patres illum in invidiam vocare non posset, ad plebem sese convertit, et apud eam de Camillo ceterisque patribus varia conqueri coepit: inter cetera autem asserebat, aurum, quod civitas contribuisset, ut a Gallis sese redimeret, Gallis rursum ademptum apud primores patrum conservari; quod quidem si recuperaretur, sufficere ad liberandam aere alieno plebem. Hisce verbis fides a multitudine populi habebatur, augebaturque Manlii existimatio, ut ad illum iam concursus fieret, libe- reque per urbem tumultuari inciperet. Quibus rebus quum patres vehementer commoti essent, ac suspicarentur ne quid inde gravius oriretur, creato Dictatori mandant, ut cognita ex causa, Manlii impetum coerceret. Dictator, viatore ad Manlium missio, illi diem dicit: comparuit ille ad tribunal ingenti plebis agmine comitante. Quum convenissent, Senatusque Dictatorem, Plebs Manlium ut ducem suum in comitio intuerentur, Dictator silentio facto, ex Manlio quaesivit apud quem ex patribus thesaurus ille custodiretur, Senatum enim, aequa atque Plebem, id cognoscere velle. Ad id vero, quum Manlius nihil certi re-

sponderet, sed subterfugia quaerendo assereret, non esse opus ut ea quae ipse sciret publica aperiret, a Dictatore in vincula duci iussus est. Quo loco satis cernere licet quam perniciose sint in Rebuspublicis calumniae, ad quas evitandas tollendasque nullo labore parcer oportet. Evitantur autem calumniae commodissime, si liberum sit unumquemque accusare; nam ut libera accusandi ratio Reipublicae prodest, ita innocent calumniae.

locosa

TUCCIUS IN SCHOLA.
Postquam Magister electricam pilam explicavit, Tuccium interrogat:

— Euge, Tucci, auditionem resume. Quis orbi universo hanc pilam detexit?

TUCCIUS - Alexander Volta.

— Bene. Et quomodo detexit?

— Papae! Operculum abducens!

TUCCIUS PATRI:

— Aselli marini suntne pisces?
— Sunt quidem.
— Aeculae quoque et aringi?
— Certe.
— Nunc causam intellego, qua mare tam salsum est!

AENIGMATA

I

Sum neutrum? Fortes me gestant Martis alumni.
Femineum sibi vult me genus asserere?
Cernis anum coram, quae divinare futura
assolet et magicis artibus invigilat.

II

Centum me faciunt drachmae. Si preferar a te
plurali numero, nil nisi terror ero.

FR. PALATA.

Aenigmata in superiore mensis Novembris fasciculo proposita his respondent:
1) Acis - Sica; 2) Ulna - Ulva; 3) Lector - Lictor.

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: *De republica disputationes ex prima decade*. T. Livii latine vertit E. BINDI.

Ann. XXVIII

Romae, mense Decembri MCMXLI

Fasc. XII

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXLI est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad Iosephum FORNARI doct. Romam, Via di S. Maria dell'Anima, 39 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanam, Città del Vaticano

DE FARFensi IMPERIALI COENOBIo

SOCIIS ET LECTORIBUS COMMENTARIi NOSTRI HUMANISSIMIS natalicia quae imminent festa et novum annum fausta atque felicia ex animo ominamur.

Proposita nostra de anno MCMXLII in proximo Ianuarii mensis fasciculo proferemus; hodie tantum praeuniantur, vel in difficillimis, quae vivimus, temporibus, nos ita res composti- turos, ut subnotationis pretium immutatum relinquatur, scilicet libell. 15 pro Italia, libell. Italic. 30 pro exteris gentibus.

Interim iterum iterumque eos socios roga- mus, qui decidentis huius (sunt autem et superiores) anni pretium consociationis nondum sol- verunt, ut ulteriore moram tandem interrum- pant. Neve quis ex exteris gentibus in excusa- tionem adducat, nullam debiti sui explendi, sci- licet mittendi pecuniam, facultatem in hodiernis rerum adiunctis se habere. Non semel enim monuimus apud non unam civitatem exceptio- nem nullam adhuc esse factam per publicum cursum vel per syngraphas apud nummarias mensas exigendas pecuniam transferendi; pree- terea «Institutum permutationum cum exteris gentibus» vigere, per quod, a Germanicis sociis praesertim, consociationis pretium nobis solu- tum est; itemque Romae exstare universi orbis collegia, quae pariter, ex civium suorum man- dato, pretium ipsum nobis satisfacerunt.

Quibus positis, de illis qui officium suum no- biscum contractum nondum expleverunt concludendum esset, id eos desidiose, ne dicamus ex voluntate, fecisse; quod de fidelibus atque hu- manissimis sociis nostris ne cogitare quidem voluimus.

ALMA ROMA.

Clarum illud atque celebre Farfense Coenobium non immerito imperiale appellatum, Mediae nostre aetatis temporibus praesertim atque in tam multiplice varia que rerum humanarum fortuna, quasi praeclarae lucis sidus fulget, quasi pharus inter italicas vicissitudines splendet non minus equidem aperte; quam Cluniacense quod Francos, quam Fuldense quod Germanos honestaverunt.

Ad Acutiani montis radices, qui quadrin- gentarum noveni et octoginta mensurarum libram cum maris aequore complet, in rea- tina provincia, Farfense hoc Coenobium aedificatum est illudque nomen a Farfaro flumine, quod subiacentem planitem abluit, mutuatum est; montibusque circumseden- tibus veluti in immenso amphitheatro con- cluditur; mons Pizzutus atque Tancia, quibus nominibus distinguuntur, ad millesimam et octingentesimam mensuram ad- surgunt et ex cacumine eorum opimae valles Tiberina atque Nariensis patent.

In Acutiano monte romanarum structu- rarum vestigia nobilissima inveniuntur, nunc oblita atque derelicta, pastorum tan- tum pecudumque refugium.

Cuiusdam peregrini Sacerdotis adventu, cui nomen erat Laurentius, paganorum cul- tus deletus est atque loco fani deae Vacu-

nae dicati novum sacellum a Sancto Michaële Archangelo nuncupatum, exstitit. Narratur enim fabula quaedam de Laurentio, cui a regione unde venerat, Syro additum est cognomen. Draco quidam in farfensi agro pestem afferebat hominibus atque pecudibus exitium minitans; tum Laurentius precibus enixa monstrum fugavit. Ei in auxilium venit Sanctus Michaël Archangelus, qui contra nequitiam diaboli christifidelibus semper praesidium dedit, eique Laurentius sacellum aedificavit. Quod sacellum in cacumine Acutiani montis brevi corruit; quum vero refectum fuit, Beato Martino Turonensi Episcopo dicatum est. Nunc tandem pene omnia corruerunt.

DE SABINIS

Ante Romam conditam, planities illa pinguis et affluens, quae ex collibus multa olea nigrescentibus patet, Coresi fluminis vitrea unda abluta, sedes priscorum Sabinorum fuit. Deum Sabonem patrem et auctorem gentis Sabini venerabantur gentisque gloria fuit agros colere et armenta pascere. Eis nulla belli cupiditas, sed post mulieribus a Romanis illatam iniuriam, ipsi quoque arma capere, copias romanis profligare, tandem pacem conciliare novumque populum constituere.

Apud Sacellum Sanctae Mariae de Arce in pago Corese Terra, urbs Cures, sabinarum urbium mater et caput fuerunt, a quodam Modio Fabio exstructa, qui Fabius ab Erialo deo et nobili quadam Sabina virginis genitus fuerat. Festus Curibus urbi auctoritatemque summam concedit; Strabo, praeterea, Cures claram urbem; Dionysius, magnam et opulentam Sabinorumque caput appellant. Contra nascentem Romam, inde Titus Tatius cum exercitu profectus, Sabinarum iniuriam vindicavit. Cures Regi Numae ortum dederunt, sed temporum lapsu Cures deciderunt atque Augusto imperante ad vicum deductae fue-

runt. Tandem Totila Rex eas prorsus depopulatus, e medio sustulit.

AMOENAE FARFARUS UNDAE

(OVIDIUS, *Metam.*, XIV, 351).

Farfarus flumen a quo vallis, Abbatia, Coenobium, Sanctuarium B. M. Virginis nomen ceperunt, sacrum frigidumque caput ex cuniculo quodam (*le Câpore*) infra Sabinos montes ducit, ubi scatebrae nonnullae e lapide prosilientes vitreum lacum efformant ad radices ipsas collis, ubi vicus Frasso exsurgit; postea vero, lymphae in unum collectae atque e naturali cursu detortae per cuniculum ad decem passuum millia effossum sub turri, vulgo *Baccelli*, praecepiti lapsu centum trium et sexaginta passuum in vallem decidunt, unde mirabilis electrica officina vim et lucem per totam regionem effundit. Inde aquae per saltum angustum inter montes coactum, incredibili impetu evadunt, et priusquam Tiberim attingant, novo atque mirabili opere non humanis, sed tantum naturae viribus elaboratum et effossum, scilicet, sub ponte, nostra aetate *Sfondato* appellato, per amoenos ambitus, agros refrigerant. Pons ipse iter amplum glarea constratum offert, per quod et homines et pecudes commode transire possunt.

Pictoribus atque poëtis non alter angulus hoc melius arrisit, nec immerito illud Ovidii Nasonis accepimus:

Amoenae Farfarus undae.

BEATUS LAURENTIUS SYRUS

Saeculo quinto ineunte, peregrinus quidam Arianorum persecutionem effugiens e Syria ad farfenses oras appulit una cum sorore Susanna fidelibusque comitibus Isaacio et Ioanne. Ei nomen erat Laurentio.

Vallis haec amoenitate albanis collibus non secunda, et Romanis et advenis nota fuit, insignesque nobis existant reliquiae, quae opulentam Patriciorum vitam ostendunt. Nomina quaedam revocantes nos non

lateat vicum *Montopoli* e monte Pollionis esse deductum, vicumque *Mompeo* e monte Pompei. Quoddam fragmentum cocti lateris nunc sub portico Monasterii parieti aptatum, refert impressum: *Caesaris Germanici*. Quid sibi vult? Sine dubio, Germanico illi a Tiberio interempto fornacem laterariam fuisse, quae, nostris tantum diebus extincta, eo tempore ab ipso Germanico emuncta fuit.

Post romani imperii labefactatam fortunam, et sacra per Evangelicam praedicationem innovata, ipsum Vacunae templum, in loco ubi hodie Farfense Coenobium erigitur, neque a Christianis, neque a paucis paganis frequentatum, corruit, ibique Laurentius sibi suisque sedem statuit. Quum ad limina se contulisset, ab ipsa Apostolica sede ei provincia data est Umbros Sabinosque expurgandi, reliquias omnes idolatriae de populo evelendi. Id apostolica nuntiata brevi confecit; postea vero, pacis amator, infra Spoletanos montes delituit, quoad a populo et a clero revocatus, Episcopali munere factus est. Sed Sabinorum gens, quae Laurentium plum ac sapientem cognoverat, noluit eum Episcopum negligere, atque obtinuit ut iterum in Sabinos reverteretur. Apostolico zelo flagrans, in Acutiano, Basilicam Virginis aedificavit, Monasterium non longe ab ea constituit, ubi pie vixit et pie diem supremum obiit.

Huius Monasterii fama longe lateque percrebuit, divites plurimi insignibus beneficiis illud ditarunt, adulescentes ut doctrinam, aetate provecti ut pacem acquirerent eo configuerunt, ita ut sexto saeculo post Christum natum uberes exinde sapientiae atque pietatis fructus manarent.

Virginis imago, quam adhuc fideles venerantur, ab ipso Laurentio translata fertur eique nobile templum dicatum est.

BEATUS THOMAS A MORIENNA

Longobardorum rapinis ac devastationibus Coenobium et Sacellum a Laurentio

fundata prorsus eversa fuerunt, nec restituendi omnia ulla spes aderat, quum Beattissima Virgo, cui ea restitutio cordi erat, Thomam fidelem servum sibi elegit, eumque ita compellavit: «Serve bone, cur tanto in moerore versaris? Si Mahometi asseclae hic Hyerosolimis te tuosque angunt, recede, pulverem e calceis absterge et in locum veni, quem monstravero tibi».

Thomas hic, e natali urbe Morienna in Allobrogibus, Hierosolymam profectus cum sociis nonnullis, ad Sanctum Christi Sepulcrum iter confecerat ibique pie, monachorum more, aevum agebat. Sed a Mahometanis vexatus, illacrimans, enixe Beatam Virginem orabat, ut sibi adasset, sibi suisque salutis viam ostenderet.

Virginis adloquio recreatus, Thomas ab ea quaesivit, ut sibi viam ostenderet, quam pollicitus est illico se ingressurum. Benigne annuit Virgo, ita referunt, eumque iussit in Italianam reverti, Sabinos quaerere, montem Acutianum prope Farfarum flumen ascendere, ut in illo loco ubi tres ingentes cupressos exsurgentibus vidisset, sibi sanctuarium a Longobardis eversum iterum excitaret. Thomas, cum suis consilio habito, in Italianam reversus est; quum vero Sabinos montes inspexisset, Acutianum eumque tribus cupressis ornatum quaequivit. Priusquam Hierosolymam relinqueret, Virgo eum ingenti ac candido pane donavit, ut in fortitudine cibi illius, fortiter adversa pateretur et apostolico zelo flagraret.

Quum ad torrentem, monte praecipiti devolutum, Rianam pervenisset de itinere fessus, iam cogitabat per Allobrogos iter pergere et ad suos reverti. Sub umbra patulae fagi antea sanctum sacrificium celebravit, comitesque adlocutus mentem suam de itinere in Allobrogos patefecit. Deinde quum socii ab incolis de quo ederent ultra citraque peterent, ipse somno correptus, humi se stravit. Tunc suavi ore Virgo ei apparens ita locuta est: «Hic locus est,

quem tibi ostendi; hic siste; hic optime manebis. In Acutianum oculos leva, ibique tres praefatas cupressos inspicias. Ibi bonus miles esto laborans et coronaberis, ego semper tecum et cum tuis comitibus manebo». Somno excitatus, Thomas in Acutiano tres cupressos inspexit easque gaudens comitibus ostendit, edicens hunc esse locum a Virgine designatum, ibique sedem captivos. Ita templum a Longobardis erutum Thomae opere ac labore iterum exsurrexit iterumque monachorum precibus sonuit.

Sed in illa silvestri atque inhospitali rege magna erat difficultas rei frumentariae inveniendae; qua de causa monachi Thomam dictis carpebant cupidi alio proficisciendi. Sed Beata Virgo, ita fertur, auxilium dedit prorsus incredibile.

Pharoaldus, Spoletanus Dux, omnia paraverat, ut Romam proficiseretur, et cum prima luce equum ascendere statuerat. In vigilia noctis, Beata Virgo ei apparuit iussitque non Romam, sed Acutianum versus eum proficisci. Dicto obediens, Pharoaldus cum suo exercitu omni re instructo, iter ostensem initit ac brevi ad Acutiani radices pervenit. Monachi vero quum talem multitudinem venientem inspexissent, trepidi, coenobii portas firmaverunt; sed de Pharoaldi voluntate certiores facti, cum Abbe et cum omni familia, portas aperuerunt magnoque gaudio hospites acceperunt.

Pharoaldus cum Thoma firmam amicitiam contraxit, qui saepe eum Spoletum usque arcessivit eiusque consilio usus, multa bene egit monasteriumque praediis possessionibusque ditavit.

Thomae studio et navitate, coenobium farfense dignitate ac divitiis auctus est. Silva circumstans veribus septa, passim caesa, frumento, vino et oleae sedem cessit. Itinera patuerunt, multique advenae vitam monasticam quaerentes in farfensi coenobio se occultaverunt.

Pontifices et Principes, fama permoti, bona attribuerunt ei, quae longe lateque

patuerunt, ita ut foederatae reipublicae formam praestaret.

Thomas in coenobio tertio Idus decembres anno septingentesimo et vigesimo, vita functus occubuit.

(Ad proximum numerum).

ALEXANDER AURELI.

DE SACRA NOCTE IESU NATALI¹

Christi Domini natalem Sanctus Matthaeus paucis enarrat: at S. Lucas fusius describit et singillatim adiuncta tradit. «Factum est autem quum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret (Maria). Et peperit filium suum primogenitum et pannis eum involvit (έσπαργάνωσεν) et reclinavit eum in praesepio».

Diem itaque et horam Evangelista non scribit; illud unum docet, paulo post Iosephi Mariaeque adventum, Iesum Bethlehem editum. Sed de anni tempore, de mense, de die, de hora diei quamvis ne verbum quidem tradiderit, ea omnia distincte traditio fidelis Ecclesiae custodivit: hieme Jesus natus est, mense Decembri, die vige-simaquinta, hora noctis media. Hac enim die, hac hora ab immemorabili nativitate Domini celebratur. Διαταγαι των ἀγίων ἀποστόλων,² quarum antiquitas secundum aut tertium saltem attingit saeculum, primum ea docent, quibuscum concordes audimus S. Hyppolytum Portuensem, S. Iohannem Chrysosthomum, S. Augustinum, qui vera atque legitima enarrata admittunt, quae proinde aut ipsa Deipara aut quidam ex Apostolis docuit, eoque magis quod tertio Ecclesiae saeculo Augustalis descriptionis Iesu nascente peractae adhuc in tabulariis documenta cuiilibet perlegenda superessent.

¹ Cir. CHAUVIN, *La sacra infanzia del Cristo*. (Romae edid. Desclée, Lefebvre et Soc.).

² Cfr. V, 13.

Sunt vero qui credunt, ut Wieselerius,³ non Decembri mense labente, sed Ianuario ineunte Christum esse natum: idque, insolitum licet videatur, nullius tamen admirationem excitat. Romanis enim atque Hebraeis non eadem erat ratio anni computandi, hiemaleque solstitium, quod Romani Decembri mense scribebant, Ianuario contra mense illi obsignabant. Hos itaque Orientis populi sequuntur, dum Occidentales Romanam computationem tenemus.

Nec tamen defuere scriptores qui crederent Iesum hieme nasci nequivisse, quum Bethlehemitici pastores tam rigido tempore pasci in apertum per noctem haud consuescerent.⁴ Falsum tamen; quamquam enim elatus Bethlehem situs conspicitur, valles quae circum sunt ubertate multa atque miti temperie fruuntur; ita ut urbi nomen datum sit «domus panis».

Circa nativitatis horam, Lucas indirecte adnotat, quum narrat pastores φυλακὰς τῆς νυκτὸς tunc agere. Operiebant igitur tenebrae terram quum Iesus venit: «Mystice factum est, — animadvertit Tertullianus — ut Christus nocte nasceretur lux veritatis futurus ignorantiae tenebris». Sed in libro *Sapientiae* melius hora describitur: noctem sanctam medio in curriculo esse, quum Verbum in terram descendit.⁵

Traditio autem sequitur narrans animantia duo, bovem et asinum, Iesu ad stabulum adfuisse. Antiquissimae murales picturae in coemeteriis ad Christum natum bellugas exhibent, nec si aliquando absunt parentes Ioseph et Maria, unquam iumenta desiderantur. Ecclesiae Patres multi rem confirmant scriptis: Hieronymus, Chrysologus, Paulinus, Prudentius, Nazianzenus, Origenes; Ecclesia itaque in sacra nocte concinit: «O magnum mysterium et admirabile sacramentum ut animalia viderent Dominum Iesum in praesepio!»

³ Chronologische Synopse der Evangelien.

⁴ Cir. CUMMING, *Sabbath evening Readings on St. Luke*.

⁵ Sap., XVIII, 14.

Ceterum bovem stabulo adfuisse haud profecto videtur insolitum; asinum vero facile argui potest illum fuisse, cui Virgo Mater in itinere insedit; ita plane intelligitur traditio suavis et pia. Sed ea forte adiuncta Isaias praenunciaverat inquiens: «Cognovit bos possessorem suum et asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognovit»; quamvis non de Nativitate Christi, sed de populi sui coecitate propheta potius loqueretur. Neque dissimile sonat illud Abacuc: ἐν μέσῳ δύο ξώων γνωσθήση, scil: «In medio animantium cognosceris», quum verba haec male ex Hebraico textu lecta fuerint; ubi, iuxta «Vulgatam» intelligi debeat: «In medio annorum notum facies (opus tuum)».

Pastores autem circum erant advigilantes, quos angeli advocarunt ad specum, ubi invenerunt Infantem. Quot vero fuerint pastores et quomodo vocarentur non silent pariter piae traditiones. Sunt qui quatuor eos fuisse scripserint, eorumque nomina tradiderint Misael, Acheel, Stephanum, Cyriacum; illa Hebraica, haec autem Graeca. Neque id mirum, quum ipsis in Apostolorum actis celeberrimus inscribatur vir Hierosolymitanus nomine Στέφανος: sunt vero et Patres qui tres tantum ποιμένας adfuisse asserant.

Eos in regione sparsim advigilare Lucas scribit, turrisque, Sancti Hieronymi aetate, etiamtum supererat prope Bethlehem, cui nomen erat *Migdal Eder* (quod «turris ex grege» sonat) quam circum ferebantur pastores illi felicissimi consedisse. Quos imo ex oppido satis urbi propinquo oriundos traditio dixit, quos hodie Arabes *Beit Sahour* vocant. Eas per valles David rex, Iesse filius, adolescentulus greges et ipse ea in loca perduxerat, ubi tunc beati illi viri advigilabant φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς.

Tertia autem vix inita vigilia, patuerunt

⁶ ISAIAS, I, 3.

caeli et caelstis spiritus advolavit, ut eos diceret natum in terris Dominum et locum indigitaret et invitaret ad visitandum. Tuncque agmen aligerum summa laetitia concinit hymnum: « Gloria in altissimis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis ».

Pastores itaque ad Bethlehem properarunt, natum viderunt, et... dona ne obtulerunt? Traditio id quoque affirmat, asserens Agno qui e caelis in terram descendebat ad peccata mundi tollenda, eos lanam ac lac ovium suarum donasse.

Hisce explicuit mysteris nox illa inter omnes beatissima, quumque illucesceret dies et redirent ad mapalia sua pastores, oriens sol novus enatum hominum redemptorem visitavit.

X.

CARMINA NATALITIA

Ad praesepe Christi

*Puellus ille qui sopore languido
sinu Parentis acquiescit anxiae,
tenella membra vincente fascia,
ait praetere saeculis volucribus
Deique mente prodiisse Filius
sibi loquentis, editus simillima
figura Patris, ipsisque lumine
nitens, potentia atque par scientia.*

*Egenus atque ut omnium novissimus
specu sub horrido ex Parente Virgine
modo est renatus omnibus salutifer,
Adae vetusti ut abluat piaculum
polique pandat alta regna filiis.*

*Per arcta quisquis ingemiscis, improbis
malis adactus, angerisque taedio,
fer huc gradum genuque prome supplice.
Deo, haud pati sub aegra membra nescio,
acerba sensa queis gravaris intime.
Levamen Ipse protinus doloribus
feret, tibique saeva cordis ulcera
manu benignus illinet tenellula.*

Ad Iesum puerum

*Forte tua aspiciens cunabula, Pupule dulcis,
obstupui captus luce repente nova.*

*Quid facerem? laetus prope te vestigia pressi
oraque me iuvit cara videre tua.
Cincinni aureoli, depicta labella corallo,
lilia mixta rosis quis mieuere genae,
lucidulique magis quam caeli sidera ocelli
ah, cunctos animos attonuere meos.
Protinus ecce tuo volitavit pectore telum
atque meum dius cor penetravit amor.*

HIRPINUS.

HUMANITAS HERDERIANA¹

IX. « Quod nos primo recreat in patria, non est terra, in quam cadimus, sed spiritus quem trahimus, manus paternae, quibus tollimur, mamma materna, quae nos lactat, sol a nobis visus, fratres sororesque, qui buscum ludimus, animique benigni, qui bene nobis faciunt. Prima igitur patria nostra est domus paterna, campus patris, familia. In hac parva societate propria et prima gaudia patriae tamquam in circulo iucunditatis sunt; suavitatibus circumfusa terra nostrae primae adulescentiae vivit vigetque. Qualiscumque humus temperiesque caeli est, animus eo redire desiderat et, quo minus parva societas, in qua educabamur, civitas fuit, quo minus ordines et hominum classes in ea se disiunixerint, eo minus cogitatio redditum in gremium huius patriae cupere prohibetur. Illic sane primas amoris voces audivimus et didicimus; illuc primum amicitiae foedus coniunxit et germina tenerae libidinis in utroque sexu sensimus; solem vidimus et lunam et caelum et ver cum arboribus; floribus, fructibusque tum nobis eo dulcioribus. Cursus rerum ante nos fluit; vidimus, ut anni tempora voverentur; cum periculis, dolore, gaudio pugnavimus; quibus in rebus humanis quasi aetate hiemeque nos assuefecimus. Eae impressiones, et morales et

¹ Cfr. fasc. sup.

naturales, in cogitatione insculptae manent. Tenera cortice arboris exceptae sunt et, nisi per vim extinguntur, cum illa tantummodo morientur ». ¹⁰

X. « Ne per imaginem loquamur, bonum est populo et gloriosum praeciaros maiores, aetatem grandem, clarosque deos patriae habere, quoad ab illis ad egregia facta excitatur et ad sensus praeciaros inspiratur, quoad vetus disciplina et institutio populo iusta est. Quodsi ab hoc ipso illuditur, vestititate obsolevit aut perverse adhibetur. Suae patriae sic acclamat Horatius:

*Quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,
iactes et genus et nomen inutile
nil pictis timidus navita puppibus
fudit.* ¹¹

Gloria otiose occupata et a maioribus nostris hereditate segniter relicta nos mox inanis ac nostris maioribus indignos faciet. Qui se natura fortis esse, nobilis, probumove opinatur, is talem se praestare facile oblivisci potest. Ad palmam eniti cessat, quam a proavis iam possidere putat. Sed non id quod patria quondam fuit, sed id quod nunc est, magni aestimare ac diligere possumus ». ¹²

XI. « Hymnis per christianitatem introductis veteres illi psalmi Hebrei subfuerunt, qui si non carminum, certe tamen precationum loco perbrevi tempore in ecclesiam inducebantur. Ipsi conditori christianitatis verba ex psalmorum libro exempla solacio fuerant; psalmorum igitur libro, cum in eo vox et singulorum et totius populi tam sincere, tam valde ac suaviter sonaret, apostoli et patres ecclesiae iure atque ob eius popularitatem maximas egerunt laudes. Namque nulla est querimonia, nullus dolor, nulla miseria atque etiam nulla spes, nullum solacium, nulla laetitia, quae in eo non exprimatur.

¹⁰ Ex epist. 57. Suphan, vol. 17, pagg. 312 et 313.

¹¹ Carm., I, 14, 11-15.

¹² Ex epist. 57. Suphan, vol. 17, pagg. 314 et 315.

Hi veteres psalmi per duo milia annorum saepe ac varie conversi et imitatione expressi sunt; tamen propter eorum modum amplum et locupletem etiam aliqua nova conformatio fieri potest. Flores sunt, qui pro temporibus ac pro solo se mutant semperque integra aetate sunt. Ob id ipsum, quod hic liber simplicissimas voces lyricas habet ad sensus admodum varios exprimendos, per omnia tempora est liber carminum ». ¹³

XII. « Nihil magis polluit sanctum artis poeticae fontem quam studium civilium partium; id Musam reddit mendacem, studiosam, exaggerantem efficitque, ut praesenti temporis momento, cui adhaerescit, quasi aeternitatem tribuat. Filia caeli, si rebus se publicis permittit, stulta et ambitiosa criminatrix et alumna terrae fit. Proinde auferamus ex Musarum regione publica consilia! exsecrata esto quaevis Musa insaniens, quae rebus publicis inservit! Immo fides, morum integritas, probitas, simplicitasque nostrae sunt Castalides! Cetera omnia sunt stultitiae caducae. Quae omnes poetae canunt, quo inviti tendunt, quae eis maxime procedunt, quae apud legentes et audientes maximam habent vim, ea omnia exprimunt nationis ingenium, etiamsi hoc ut statua in mole marmorea iaceat indolatum. Haec est ratio, pura humanitas, simplicitas, fides, veritasque. Bene igitur nobis evenit, quod is sensus moralis nobis accidit, quod id ingenium quasi a sermone nostro separari non potest, quin etiam quod nihil nobis succedit, si ab illo egredimur ». ¹⁴

XIII. « Nulli nationi vitio debemus vertere, quod suos praeter omnes alios poetas diligit eosque alienis permutare non vult; eius quidem sunt poetae. Eius sermone cogitaverunt, eius rerum imagines videbunt; senserunt necessitates nationis, in

¹³ Ex epist. 82. Suphan, vol. 18, pagg. 13 et 14, Berolini, 1883.

¹⁴ Ex epist. 106. Suphan, vol. 18, pagg. 133 et 134.

qua educati sunt, eisque auxilio venerunt. Cur igitur cum illis non sentiat natio, quoniam uno vinculo sermonis, cogitationum, necessitatum, sensuumque firmiter inter se annexuntur?

Itali, Francogalli, Britanni suos poëtas, saepe iniusta contemptione aliorum populorum, ambitione magni aestimant; Germanus solus eo deductus est, ut meritum alienorum populorum imprimis Britannorum et Francogallorum immane exaggeraret, quo sibi ipse decesset. Hoc autem Germanis semper vituperationem incertae segnitiae afferet, quod purissimi poëtae eorum linguae in scholis et omnino in educanda iuventute tantopere obliuione obruantur et postponuntur, quantopere nulla natio finitima facit. Quanam ratione nostrum iudicium, nostrum scribendi genus excolatur, qua via sermo noster definiatur et ad regulam dirigatur nisi per optimos nostrae nationis scriptores? Quare vero studium rei publicae et amorem patriae nostrae nanciscamus nisi lingua eius, nisi praeclarissimis cogitationis ac sensibus, quae per eam exprimuntur, quae ut thesaurus ibi collocata sunt?

Sed nulla nostrae nationis caritas nos impedit, quominus passim bonum agnoscamus, quod solum magno temporum ac populorum cursu procedens effici poterat. Imperator ille Turcicus multis gavisus est religionibus, quibus Deus diverso modo in eius imperio colebatur; cui videbatur multiplices flores in pulchro varioque campo herboso florere. Idem pertinet ad poësim populorum ac temporum in nostro terrarum orbe; fuit enim omni tempore atque in omni sermone comprehensio vitiorum ac virtutum uniuscuiusque nationis, speculum eius sensuum, significatioque summarum rerum, quas ipsa petivit».¹⁵

XIV. «Universa hominum ratio aequitasque illa est matrona, quae brachio oleum et medicamentum, quae manu gerit fru-

¹⁵ Ex epist. 107. Suphan, vol. 18, pagg. 136 et 137.

ctuosum calatum non solum pro symbolis, sed pro remedii, quae tacite valent si non ad pacem aeternam, certe tamen ad lentam bellorum deminutionem.

Bellum, si non est coacta defensio sui, sed amens in placidam nationem finitimatam impetus, est inhumanum et peius quam belunum coeptum, cum non modo natio, quae invaditur, caede ac vastatione innocentier appetatur, sed etiam natio, quae illud gerit, aequo immerito ac terribilem in modum devoveatur. Numquid superiori cuidam naturae aspectus detestabilior esse potest quam duo exercitus hominum contra se astantes, qui non offensi caedes interesse faciunt?».¹⁶

XV. «Rei publicae studium magis magisque scoria purgari ac defaecari utique opus est. Quaelibet natio sentire debet se non in ceterarum oculis, non in ore posteritatis, sed solum in se, in se ipsa magnam, pulchram, nobilem, divitem, bene compositam, actuosam, felicemque fieri; tum aliena et sera existimatio ut umbra corpus eam sequetur. Ridiculum autem et contemptu dignum fieri oportet indigenas ob res externas, quas neque neverunt neque intellegunt, quas nihil mutare possunt quaeque nihil ad eos attinent, discordes inter se fieri, in odium sibi venire, se urgere, sibi esse invidiae, sibique maledicere».¹⁷

XVI. «Simulatque una natio superbia et avaritia permota id spectat, ut ceteris omnibus mare praecudat ventumque auferat, quo magis augescit perspicientia, quae inter populos intercedat ratio, effici non potest, quin omnium nationum obiratio in dominatricem liberrimae naturae, in raptricem maximi cuiusque lucri, in arrogantem dominam omnium thesaurorum terraeque fructuum exardescat».¹⁸

XVII. «Beatus populi alieno et cuivis

¹⁶ Ex epist. 119. Suphan, vol. 18, pag. 268.

¹⁷ Ex epist. 119. Suphan, vol. 18, pagg. 270 et 271.

¹⁸ Ex epist. 119. Suphan, vol. 18, pag. 272.

alieno neque inculcari, neque persuaderi, neque iniungi potest. Rosa enim ad coronam libertatis apta propriis manibus carpenda est et ex propriis necessitatibus, ex propria libidine laeta enasci debet. Optima quam dicunt rerum publicarum rectio, quam nondum repartam esse miserum est, profecto non omnibus populis uno tempore eodemque modo utilis est; alienus populus nonne iugo peregrinae maleque introductae libertatis vehementissime oneratur?».¹⁹

XVIII. «Nihil magni bonique in terris factum est sine animi ardore; qui eo furere habebantur, humano generi utilissima praestiterunt munera. In omni derisu, in qualibet insectatione atque contemptione pervicerunt; etsi non ad exitum pervenerunt, tamen processerunt et promoverunt. Venti fuerunt vivi super vetusta palude, quam aut coercerunt aut fertilem fecerunt».²⁰

XIX. «Christiana religio integerrimam humanitatem via purissima imperat. Ipsa est humana et omni homini perspicua, sumissa est ac non ad sua iura superbe intenta; ne ut lex quidem, sed quasi nuntius laetus ad omnium beatitudinem allatus imperat et adhibet ignoscentem patientiam et caritatem actuosam malumque bono superantem. Haec autem non ut rem ad investigationem aptam praecipit, sed humano generi tamquam lumen et vitam offert per exemplum et amanter factum, per communionem perpetuam. Omnibus gentis humanae classibus ordinibusque inservit, donec apud omnes cuncta contraria suo tempore ipsa exarescant deciduntque. Sane abusus doctrinae christiana innumerabilium in mundo malorum fuit causa; id ipsum autem argumento est, quid rectus eius usus proficiat».²¹

Vratislaviae,

HANS LIS

¹⁹ Ex epist. 121. Suphan, vol. 18, pag. 283.

²⁰ Ex epist. 121. Suphan, vol. 18, pag. 285.

²¹ Ex epist. 124 Suphan, vol. 18, pag. 301.

LATINAE ADNOTATIUNCULAE

De verbo «agere»¹

Sed ad alias verbi «agere» constructiones progrediamur: diversas enim addmittit, easque cum praepositionibus *ad*, *apud*, *in*, *inter*, *per*, *de*, *cum*, *ex*:

Cicero *ad Atticum*: Eodem tempore aget Praetor ad populum.

Caesar: Alter agere omnia ad praescriptum; alter libere ad summam rerum consulere debet.

Cicero: Huius ipsa tempora duo sunt, si aut memoriae diffidas eorum, apud quos agas, vel intervallo temporis vel longitudo orationis; aut frequentatis firmamentis orationis et breviter expositis, vim est habitura causa maiorem.

Sallustius: Tum Marius apud primos agebat (id est: primatibus acceptus erat).

Cicero *in Verrem*: Non tu hoc loco Gavium, non unum hominem nescio quem civem Romanum, sed communem libertatis et civitatis causam in illum cruciatum et crucem egisti (id est: sustulisti).

Idem: Egisset lege in haereditatem paternam.

Terentius: Itaque una inter nos agere aetatem liceat.

Idem: Date potestatem mihi, statariam agere ut liceat per silentium.

Cicero *ad Atticum*: De re tua vehementer egi.

Ibidem: Veni igitur, et age de pace.

Idem *in Officiis*: In quibus aut de capite eorum agatur, aut fama.

Ex praepositione *cum* et verbo «agere» manant quaedam exempla alia aliis ornatiiora. Vulgaria igitur ab ornatiioribus distinguamus. Vulgaria exempla:

Cicero *ad Quintum fratrem*: Non hortatione, neque praecepsis, sed precibus tecum fraternis ago.

¹ Cfr. fasc. sup.

Idem ad Atticum: Cum illo de eadem re egri saepius.

Ibidem: Cum hoc Pomponius egit, et vehementer egit quum diceret...

Idem in Philipp.: Facillimum est bene agere cum iis, a quibus etiam tacentibus flagitari videamur.

Idem: Quod ad popularem rationem attinet, id videtur consequiti, ne quid agi cum populo aut salvis auscipiis, aut salvis legibus possit.

Idem: Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit.

Idem: Quum saepe mecum egisses, ut de amicitia aliquid scriberem...

Sallustius: Ne quis postea ad Senatum referat, neve cum populo agat.

Caesar: Nulla lex promulgata, non cum populo agi coeptum, nulla secessio facta.

«Cum populo agere» in his exemplis nihil aliud est, quam «habere comitia».

Ornatorum exemplorum sequentium alia in bonam partem sonant, alia vero in malam. In bonam partem sonantia per «praecclare, bene, vel optime» efferuntur; vel per contrarium, quod est «non pessime»:

Cicero (*Familiar. IV*): Agitur nobiscum praecclare, si nosmet ipsos regere possimus.

Idem (Familiar. V): Optime actum cum eo videtur esse, qui quam levissima poena ab hac Republica discesserit.

Idem (in Verrem): Quis hoc non perspicit, praecclare nobiscum actum iri?

Ibidem: Haec conditio fuit aratorum, ut secum praecclare agi putarent, si vacuos agros Apronio tradere liceret.

Idem (pro Sestio): Praecclare cum iis agimus, quos pacatos esse patimur.

Idem (de Amicitia): Cum illo quis negat actum esse praeclare?

Ibidem: Cum illo quidem actum optime est: mecum autem incommodius.

Idem (Familiar. IV): Hisce temporibus non pessime cum iis est actum, quibus sine

dolore licitum est mortem cum vita commutare.

In malam partem:

Cicero (*in Verr. V*): Primo dominus ignarus incommodi sui gaudeat villicoque delectetur, quod tanto sibi plus mercedis ex fundo refertum sit; deinde quum audierit eas res, quibus fundi fructus et cultura continetur, amotas et venditas, summo supplicio villicum afficiat, et secum male actum putet.

Ibidem: Quum istum Populus Romanus senserit maximos quaestus praedasque fecisse, intelliget secum actum esse pessime: ipsum autem maximo supplicio dignum existimat.

Idem (Phil. XIV): Haec interposui. Patres Conscripti, non tam ut pro me dixerim (male enim mecum ageretur, si parum vobis essem sine defensione purgatus), quam ut quosdam nimis iejuno animo et angusto monerem.

Cum praepositione *ex*:

Cicero (*pro Quintio*): Sponsionem facere maluit, fecit, te iudicem Cai Aquili sumpsit, *ex* sponso egit.

Idem (pro Cecinna): Quid agat mecum *ex iure civili* ac *praetorio* non habet.

Idem (pro Murena): Pergitis ne vos, tamquam *ex syngrapha*, agere cum populo?

Idem (in Officiis): Nihil *ex insidiis* agendum putant.

Ibidem: In quibus *ex fide bona* agitur.

Nonnullae denique sunt, praeter superiores, *ex «agere» locutiones*, quas etiam adnotare iuvat. Non omnes tamen suis exemplis hic fulciemus, ut «furti vel iniuriarum agere», «gratias, vel grates agere», «animam agere», «diem festum vel natalem agere», «impensam agere», «spumas in ore agere», «vigilias, triumphum, pacem agere». Alia persequemur; primum autem est quum «agere» ablativum habet sine ulla praepositione:

Cicero (*in Familiar.*): Pluribus verbis tecum agam.

Ibidem: De pantheris per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter.

Idem (ad Quint. fr.): Charta etiam dentata res agetur.

Idem (de Orat.): Alter plus lege agendo petebat, quam quantum lex permittebat.

Ibidem: Agerent tecum lege primum Pythagorei omnes.

Aliud est loquendi genus ex hoc verbo non minus ornatum et elegans, quum dicimus alicuius rem, famam, dignitatem, gloriam, vitam, salutem vel caput agi; id est in discrimine versari, vel turpitudinis pericolo.

Cicero (*pro lege Manilia*): Agitur salus sociorum; aguntur certissima Populi Romani vectigalia: aguntur bona multorum civium.

Idem (in Philipp.): Libertas agitur Populi Romani.

Idem (de Orat.): Agitur non solum ingenii nostri existimatio.

Idem: Fortunas agi eius municipii intelligis.

Praeter haec, ad rei desperationem aliquando accommodatur:

Terentius: Actum est, si quidem haec vera praedicat.

Supra haec quoque omnia dicunt Latini certo et proprio loquendi modo fabulam, comoediā vel tragediā agi; quin etiam aliquando nomen ipsius fabulae, comoediae vel tragediae exprimunt, et Herculem furentem, vel Medeā agi dicunt pro tragedia, quae de Hercule furente vel Medeā est. Cicero imo quum in *Famil. VII* ait: Ut quando Medeā agere coepi, intelligebat: Postquam supra Medeāe mentionem feci.

Adnotandum denique est Latinis frequens esse et crebrum «actum habere» pro approbare, comprobare, vel ratum habere Ita Cicero (*Tuscul. III*): Ego sum is qui dicam me non laborare: actum habiturum quod egerint.

FORFEX.

ANNALES

Europaeum discrimen

Die xxv mensis Novembris Berolinum convenere legati earum nationum, quae anno MCXMXVI foedus ferierant contra «Communistas» illos, qui a Russica Bolshevikarum factione internecciva principia extitalemque actionem suam in omnium gentium universitatem proferre sibi proposuerant. Adverant Italorum, Germanorum et Iaponiorum, qui auctores foederis fuerant, procuratores; aderant Hispanicae, Hungaricae et Manduciensi civitatis, quae subinde eidem astipulatae sunt, et Bulgarorum, Danorum, Finnorum, Liburnorum, Rumenorum, Slovacorum, qui sese aliis nunc adiungere voluerunt, ut Nanchinensis Sinensium Respublica, quae adhaesione telegraphice addidit suam. Foedus ad annos quinque renovatum est, data a singulis fide non solum communis operis ad rem conferendae, sed, quum dies venturus erit, sese invicem consulendi de rationibus adhibendis ad societatem ulterius firmandam.

Interim in Russia acerrime pugnatur: Petropolis et Moscoviae obsessio arctior in dies fit, atque latior regionum occupatio, ubi maxime bellicorum instrumentorum fabricae aut receptacula, vel commeatus perceptiones existent.

Pugnatur vehementer et in Africa, in Marmarica praesertim regione, in quam magnis copiis tum ex patria, tum ex dominiis, quae dicuntur, collectis, Angli novum impetum instituerunt, cui a pluribus iam diebus Itali cum Germanicis sociis strenue obsistunt. Impedire tamen Itali non potuerunt quominus, post operam fortium virorum aliquot per mensis editam, milites in praesidium oppidi Gondar positi, consumptis omnino et exhaustis munitionibus cibisque, in hostium, numero ad decuplum superiorum, ditionem venerint.

Funera

— Algeria aéronavi profectus, ut post expletum officium quoddam muneris sui in patriam rediret, ex inopina re, cuius causa ignoratur, velivolo incenso, in terram cum comitibus in Galica terra decidens, miseram mortem oppetiit Huntzinger, Germanicarum copiarum dux, bellicae rei praepositus.

— Sancti Iacobi in urbe fato concessit Aguirre Cerdá, Chilensis civitatis Praeses anno MCMXXXVIII renuntiatus. Insanabilis morbo affectus, superiore mense a munere sese abdicaverat. Ex civitatis constitutione ei successit Hieronymus Mendez, qui alterius a Praeside officio fungebatur.

POPLICOLA.

PAROAEIAE SIVE ADAGIA**ULTRA CATALOGUM**

De vita dicitur; nempe ultra catalogum vivere dicitur, qui multum aetatis vixit, ut iam communi vitae annorum numerum praeterisset.

SINE PENNIS HAUD FACILE EST VOLARE

Mansit vulgo celebre quod est in *Poenulo* Plautina: «Sine pennis volare haud facile est». Idem in *Asinaria*: «Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola». Locum habet quum deesse significamus adminicula, sine quibus negotium peragi non possit.

IGNEM GLADIO NE FODITO

Hoc est: Ira percussum ne laccessas; quin magis concedere convenit, et blandis verbis tumidum animum placare. Ita S. Hieronymus et apud Athenaeum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius expavit potentium et ferocium iracundiam non esse conviciis exagitandam, propterea quod

flamma, quo magis agitatur, hoc magis atque magis invalescit.

Neque dissentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quamquam Plato (*De legibus*, VI) sic usurpavit, ut de iis dici solitum videatur, qui frusta moluntur quod effici nullo pacto queat, ostendens id lusus genus quoddam fuisse, ut ignem gladio dissecarent. Ad eumdem ferme sensum retulit S. Basilius in epistola ad nepotes, ut idem sibi velint, ignem gladio dissecare et cribro haurire aquam.

CIBUM IN MATELLAM NE IMMITTAS

Interpretatur Plutarchus, ne sermonem urbanum immittas in animum hominis improbi. Nam oratio cibus est animi; si corruptitur et putrescit, si in animum insincerum inciderit. Hoc est, quod apud Gelium admonet Epictetus, etiam atque etiam videndum, in cuiusmodi animum immitamus sermonem. Etenim si in vas impurum immiserimus, in acetum aut lotum vertitur. Huc adlusat Horatius: *Sincerum est nisi vas, quocumque infundis acescit.*

DUABUS ANCHORIS FULTUS

De iis dicitur qui rem suam probe constabiliunt. Ductum proverbium a navibus intra portum tuto manentibus, a prora simul et a puppi porrectis anchoris.

PITANA SUM

Zenodotus indicat dici solitum de iis, qui in extremas redacti calamitates, ab iisdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim evenisse quandam Pitaniae Aeoliae civitati. Nam hanc a Pelasgiis in servitutem redactam, Erythaei in pristinam libertatem vindicarunt.

IMPRIMATUR:

† Fr. A. C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreon.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPI POLYGLOTTIS VATICANIS

INDEX RERUM VOL. XXVIII

(AN. XXVIII — FASC. I-XII)

	PAG.	PAG.
Alloquia sociis et lectoribus	1, 15, 38, 48, 62, 73, 117	
Annales	13, 23, 36, 47, 61, 71, 82, 95, 105, 115, 127	
Carmina		
Monte decurrens amnis (S. Giannelli)	6	
Vera gaudia - Momenta (Hirpinus)	19	
Pio XII Summo Pontifici exeunte anno ex quo Petri solium ascendit, occasione allocutionis ad Patres Purpuratos die XXIV mens. Decembr. MCMXL habitae (V. Genovesi)	25	
Parvo sub lare cena (V. Polydori)	41	
Ad pueros mense Mariali (Hirpinus)	56	
Epigrammata: Gentis humanae profectus - « Idealismus » « Communismus » - Ius (Hirpinus)	57	
Vagitus (Hirpinus)	67	
Cylarus, sonipes vinctus (V. Polydori)	76	
De latinis Musis excolendis sermo (I. Morabito)	83	
Ruit aetas! (Hirpinus)	99	
« Chocolata » (G. Wlpius)	113	
Carmina Natalitia: Ad praesepe Christi - Ad Iesum puerum (Hirpinus)	122	
Certamina poëtica		
Certamen Ruspantinum	18	
De certamine poëtico Hoeufftiano	57	
Colloquia latina		
Occursatio (I. F.)	81	
Occursatio altera (I. F.)	94	
Invitatio ad deambulandum (I. F.)	104	
Invitatio ad nuptias (I. F.)	115	
Communiae vitae		
De tabaco nonnulla (P. Al.)	19	
Epistolarum commercium		
Epistola V. Fehér ad A. Aureli de recentibus huius in « Alma Roma » scriptis	11	
A. Aureli ad V. Fehér responsio	21	
Fabulae		
Lupus et Vulpes. (M. Ginotta)	14	
Leo et Vulpes. - In II operculi pagina fasc. III		
De Astrologo et Viatore. - Id. fasc. IV		
Asinus et Leo. - Id. fasc. VI		
Historica		
Historicae notae (S. Romani):		
Quaenam Italiae fuerit condicio ab ineunte saeculo V ad Gallorum irruptiones	15, 26	
De fontibus Romani iuris in prima Reipublicae periodo: de transitu a Regno ad Republicam	43	
De novis magistratibus supremis: Praetores	52	
De novis magistratibus supremis: Praetores, Quaestores, Consules	71	
De decem viris legibus scribendis	92	
Legis XII tabularum brevis dispositio	97	
Id.: De iudiciis (Tab. I-III)	107	
Iosephus Verdi XL recurrente anno ab eius obitu (I. A.)	29	
Caii Rabirii equitis Romani casus, vices, negotia (X)	63	
Pius VI Pontifex Maximus (G. P.)	89, 100	
De Farfensi Imperiali Coenobio (A. Aureli)	117	
Ex NICOLAI Machiavelli opere « De republica disputationes ex prima decade T. Livii latine vertit H. BINDI »:		
Admodum periculosum esse urbis moderatori, si antiqua odia novis iniuriis subinde renovet. - In II operculi pagina fasc. I.		
Homines subinde magis magisque ambitiosos fieri. - Id. fasc. II.		